

Albert Camus'nun "Veba" Romanının Covid-19 Pandemi Süreci Üzerinden Eleştirisi

Criticism of Albert Camus's Novel "The Plague" on the Process of the Covid-19 Pandemic

Ece TÖZÜN

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1. Sınıf Öğrencisi

ORCID: 0000-0003-2330-3373

ÖZET:

Bu çalışmanın amacı, Albert Camus'nun "Veba" Romanının Covid-19 Pandemi Süreci Üzerinden Eleştirisini sunmaktır. Veba salgını ve Covid-19 pandemisi arasında benzerlikler arandığında en büyük benzerliğin, salgın karşısında insanların tutarsız davranışları olduğu açıkça görülüyor. Covid-19 Pandemisi ve veba salgını arasındaki bir benzerlik de insanların cahil ya da ne kadar bilgili olursa olsun, eşit derecede endişeli olmasıdır. Hastalık hakkındaki bildikleri onca şeye rağmen, hekimler dahi en ufak belirtide telaşa kapılıyorlar. Kısacası hastalık kimsenin akıl ve mantığıyla yenemediği bir korku yaratıyor. Herkes insan ve herkes ölüm korkusu karşısında aynı tepkiyi veriyor. Son olarak; Albert Camus salgınla neden mücadele edilmesi gerektiği, insan hayatının kurtarılmaya değer değmeyeceği konusunda, hayatın dini veya felsefi bir amaca bağlı olmadığını ancak yine de yaşanması gerektiğini savunur.

Anahtar kelimeler: Albert Camus, Veba, Covid-19 Pandemi, Eleştiri

ABSTRACT

The purpose of this study is to present the Critique of Albert Camus's Novel "The Plague" over the Covid-19 Pandemic Process. When looking for similarities between the plague epidemic and the Covid-19 pandemic, it is clear that the greatest similarity is the inconsistent behavior of people in the face of the epidemic. One similarity between the Covid-19 Pandemic and the plague epidemic is that people are equally worried, no matter how ignorant or how knowledgeable they are. Despite all they know about the disease, even physicians are alarmed at the slightest symptom. In short, the disease creates a fear that no one can overcome with reason and logic. Everyone is human and everyone reacts the same to the fear of death. Finally; Albert Camus argues why the epidemic should be fought, whether human life is worth saving, life does not depend on a religious or philosophical purpose but should be lived anyway.

Keywords: Keywords: Albert Camus, Plague, Covid-19 Pandemic, Criticism

Albert Camus'nun Veba Romanının Covid-19 Pandemi Süreci Üzerinden Eleştirisi

1. Giriş:

Albert Camus 1913-1960 yılları arasında yaşamış ve 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmış bir Fransız düşünür ve yazardır. Çocukluğu ve gençliği Cezayir'de yoksulluk içerisinde geçmiştir. Cezayir Üniversitesi'nde felsefe okudu. Cezayir'in genç aydınlarından olduğu yıllarda pek çok deneme ve tiyatro oyunu yazdı. Cezayir'in Fransız işgali ve kurtuluş sonrası yıllarında etkili bir gazeteci idi. İlk romanı 1942'de yayımlanan **Yabancı** (*L'Étranger*) 20. Yüzyıl insanının yabancılaşma girdabındaki ruh halini ele aldı. Bu çalışmamızın konusu olan **Veba** (Özgün: *La Peste*; İngilizce: *The Plague*) 1947'de yayımlandı. Camus'un ikinci romanı olan "Veba" nihilizmin üstesinden gelme yollarını aradığı bir romandır ve salgını yenmeye çalışan insanların simgesel öyküsüdür. Bu Romanda kahramanlar "*Oran*" şehrindeki salgına karşı mücadelelerinde başarısız olacaklarını bile bile yılmadan insani değerleri ve kardeşliği savunurlar. Camus, Veba romanı ile kendi düşüncesinin temelinde yatan "absürd=saçma" kavramından ahlaki ve metafizik bir "başkaldırı" düşüncesine geçer ve ardından ikinci uzun denemesi **Başkaldıran İnsan** (*L'homme révolté*) yayımlanır. Daha sonra da edebi eserlerini üretmeye devam eder (Alber Camus, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri).

Akbulut (2014) Albert Camus'nün başkaldırı felsefesini etik bağlamda ele aldığı tez çalışmasında özetle şu düşüncelere yer vermektedir: "Camus yaşamın anlamsızlığını idrak etmiştir. Bununla birlikte her eylem biçiminin bir değeri vardır. İntihar dahi sadece kendi yaşamına son verirken diğer insanları ölüme götürmeyen bir eylemdir. Bu nedenle intihar, diğer insanların yaşamına yüklenen bir değer olduğunu gösterir. Uyumsuz olanla karşılaşan her insan başkaldırır. Başkaldırının kendisi başlı başına bir değerdir. Camus, yaşamın anlamsızlığını fark eden insanın bunu yadsımasındansa kabullenmesi gerektiğini düşünür. İnsan bu anlamsızlığa körü körüne bağlı kalmadan, bir bilinçlilik haliyle başkaldırının taraftarı olmalıdır. Camus, bu dünya yaşamının değerinden söz ederken, metafizik ve inanca bağlı olmaksızın şimdi burada ve bu dünya yaşamının hazlarını kasteder. Uyumsuz olana karşı başkaldırının zamanla tutkuya dönüşeceğini belirtir. Bundan sonraki sorularından biri insanın tutkularıyla nasıl yaşayabileceği üzerinedir. **Uyumsuzluk** sürekli bir durum olarak görülürse **nihilizmle** sonuçlanabilir. O halde uyumsuz olma bir hareket noktası olarak görülmelidir. Çünkü uyumsuz ahlak tek başına nihilizmden kurtarıcı bir ahlak değildir. Camus, ortaya koyduğu uyumsuzun doğurduğu ahlaki boşluğu başkaldırı ile doldurmaya ve bir yaşama kuralı oluşturmaya çalışır. Uyumsuz, özü gereği bir çelişki oluşturur. Bu nedenle uyumsuzu sürdürmemelidir ve ona karşı tek tutum **başkaldırı** olmalıdır."

Şişman (2006) tez çalışmasında küreselleştirme karşısında başkaldırı ve Camus konusunu ele alır. Başkaldırı hakkında özetle şunları söyler: “Camus, başkaldırını **metafizik ve tarihsel başkaldırı** olarak ikiye ayırır. Her ikisinde de sınır çizme ve ölçü isteği vardır. Metafizik başkaldırıda insan kendi koşulunun ve bütün evrenin karşısına dikilir. Ölümlü oluşu yadsırken kendisini bu koşullarda yaşatan gücü de yadsır. Burada başkaldıran kişi ile de *Tanrısız* değildir ama başkaldırısı nedeniyle Tanrıya sövücüdür, kutsala saygı göstermez... Veba Romanındaki başkahraman *Dr. Rieux* olumlu anlamda bir başkaldırandır. Evrendeki kötülüklerin simgesi olan veba ile mücadele etmiştir... Metafizik başkaldırı ile tanrı ölür ve geriye insan ve onun içinde yaşadığı tarih kalır... Bundan sonra Camus’ün tarihsel başkaldırı ile mevcut yaşanmış devrim hareketleri arasındaki farkları ve devrimlere olan eleştirileri söz konusudur. Örneğin; Devrim içerisinde öldürmek dâhil her şeye izin vardır, derken kendisinin söz ettiği başkaldırının işkencenin her türüne, idama ve öldürmeye karşı olduğunu belirtir.”

2. Veba Romanının Öznel Eleştirisi:

İçinde bulunduğumuz Covid-19 pandemi koşulları dolayısıyla romanda ele alındığı kadar incelikli düşünmek güçtür. Hatta salgının çok uzun sürmesi ve her gün onun hakkında konuşulması onu yadsımamıza ve basitleştirmemize yol açtı. Bir nevi etkileyiciliğini yitirdi. Bu nedenle romanda anlatılan hayali salgın sürecinde yaşananlar çok daha çarpıcı gözüküyor. Aslında çevremizde göz ardı ettiğimiz benzer olaylar sürekli olmaktadır. Pandemiye de aynı bakış açısıyla yaklaşabilmemiz için ikisi arasındaki benzerliklerden yararlanmak gerektiğini düşünebiliriz.

Veba salgını ve Covid-19 pandemisi arasında benzerlikler arandığında en büyük benzerliğin salgın karşısında **insanların tutarsız davranışları** olduğu açıkça görülüyor. Örneğin, insanlar salgının iyi mi kötü mü olduğuna karar vermiş değiller. Etrafımızdaki insanlar da aynı roman kahramanları gibi akılcı olmak ve duygularla hareket etmek arasında gidip geliyorlar. Covid-19 Pandemisinin başında insanların daha güvende hissetmek için evlerine dezenfektan depolamış ve çamaşır suyu içmeye kalkışmış ya da aksine aşırı duyarsız davranıp maske ve önlemlere uymadan gezmeye devam etmiş olması tutarsız davranışlara örnektir. Tutarsızlığa diğer bir örnek olarak, Covid-19 salgınının yaz aylarında, önlemler ister istemez azalmış ve salgının yayılmasına karşılık korku azalmıştı. Romanda da salgın yaygınlaşırsa moralin de yaygınlaşacağından söz edilir ve insanlar mezarların yanı başında çılgın eğlencelere rastlayacaklarından yakınırlar. Nitekim böyle olmaz, ölü ve hasta sayılarının artmasıyla huzursuzluk artar. Yaşadığımız olaylar da bu duruma paralellik gösterir.

Halkın psikolojisini göz önünde bulundurarak romanın ilk kısımlarında salgın çok yaygın değilken radyolar ve gazeteler ölü sayılarını yanlış açıklıyor. Fakat sonra herkesin gözü önünde binlerce insan ölüyor ve mantıklı olanı yapıp insanlara gerçeği söylüyorlar. Bu çok tanıdık bir olaydır çünkü insanlar gerçekte de umutsuzluğa kapılmak istemiyor. Bu yüzden de kendilerini kandırıyorlar. Bu duruma bir başka örnek olarak salgının yayılmasıyla alkol ve naneli pastillerin tükenmesini örnek verebiliriz. Yine aynı umutla halk bunlarla korunacağına dair bir yanılğı içerisindedir.

Yazar aynı zamanda vebanın acımasız eşitliğinden de bahsetmiştir ve aniden gelen ölümün kimseye ayrıcalık tanımadığını vurgulamıştır. Fakat yine de insan eliyle ayrıcalık yaratıldığını görüyoruz. Şehre giriş çıkışların zorlaşmasıyla temel ihtiyaçları karşılayacak malzemelere daha zor ulaşıyor. Dolayısıyla, hayatta kalmak, ayrıcalıklı olmayanlar için daha zor hale geliyor. Hem hastalığın herkes için bitmesini istemek hem de herkese eşit şartların sağlanmaması tutarsızlığa örnek oluşturur.

Romanda bazı insanlar kendi iyiliği için de olsa bir yere kapatılmayı, önlemler almayı kendi üzerinde bir baskı olarak görüyor ve şehirden kaçmaya çalışıyor. Bazı insanlar da yeni hayatlarına alışmış ve bu duruma boyun eğmişler. Durum Yazarın dediğine göre şöyleydi: “(...) ve kimileri sıradan yaşantılarını sürdürüp dört duvar arasında yaşamaya alışırken kimileri de tersine, bu hapisshaneden kaçmaktan başka bir şey düşünemez olmuştu.” Kitabın bu kısmında **ayrılık teması** işlenmiş. Salgın dolayısıyla nerdeyse herkes sevdiklerinden ayrı kalmak zorundadır. Bunun gibi şu an yaşadığımız salgının hayatımıza en büyük etkisi de her gün gördüğümüz insanlardan ayrılmak zorunda kalınca oldu. Yalnızca sevdiklerimize değil, her gün mecburen gördüğümüz insanlara da ihtiyacımız olduğunu anladık. Bir yandan da herkesin aynı durumda olması bir birliktelik duygusu yaratıyor. Bu birliktelikten kasıt zorlukların topluluk halinde göğüslenmesidir. *Rambert* adlı karakter, yalnız bir adam olduğu için, *insanları bir araya getirmenin tek yolu onlara veba yollamaktır*, der. Yaşanan her ne ise tek başına olmadığı için umutsuz değildir. Covid-19 pandemisi sırasında sıkça rastladığımız bir yanılğı çünkü hastalık herkese uğramıyor. Ne yazık ki herkes eşit derecede duyarlı değil. Yani aynı anda aynı durumda bulunmak insanları birleştirmeye yetmiyor.

Covid-19 Pandemisi ve veba salgını arasındaki bir benzerlik de insanların cahil ya da ne kadar bilgili olursa olsun, **eşit derecede endişeli** olmasıdır. Hastalık hakkındaki bildikleri onca şeye rağmen, hekimler dahi en ufak belirtide telaşa kapılıyorlar. Kısacası hastalık kimsenin akıl ve mantığıyla yenemediği bir korku yaratıyor. Herkes insan ve herkes **ölüm korkusu** karşısında aynı tepkiyi veriyor.

İnanç ve umut konusu birbirine çok bağlı şekilde ilerliyor. Yaşadığımız salgında da bu kitapta da insanlar kaderlerini kontrol edemedikleri için çok mutsuzlar. Bu yüzden hem dine hem de kehanetlere ve batıl inançlara sığınıyorlar. Çünkü insanlar yaşamak için bir nedenleri olmazsa salgınla savaşılabilecek gücü de bulamazlar. İlk olarak rahip *Paneloux* salgın hakkında **coşkulu ve tutkulu bir vaaz** veriyor. Vaazında başlarına geleni nasıl da hak ettiklerinden bahsediyor. Sabırlı ve dikkatli olunursa, Tanrı'ya diz çökülürse kurtulabileceklerini söylüyor ve ne olursa olsun umut olduğunu da ekliyor. Salgınla mücadelenin henüz başında oldukları için inandırıcı görünen konuşması insanlara güç veriyor. Fakat salgın herkesin umudu bir bir kırılana kadar sürüyor. Sonra da bir anda geriliyor ve bitiyor. Yazar, rahibin haklı olup olmadığını belirtmemiştir.

Son olarak; *Albert Camus* salgınla neden mücadele edilmesi gerektiği, insan hayatının kurtarılmaya değer değmeyeceği konusunda, hayatın dini veya felsefi bir amaca bağlı olmadığını ancak yine de yaşanması gerektiğini savunur. Romanında da aynı tutumla bir amacı olmamasına rağmen, tüm gücüyle hayat kurtarmaya çalışan karakterler görürüz. Bir inanç doğrultusunda olmaksızın, yaşamak için çabalamak gerektiğini biz de kabul edebiliriz ya da tartışabiliriz.

Kaynaklar:

3. Akbulut, B. (2014). Etik bağlamda Albert Camus'nün başkaldırı felsefesi (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
4. Albert Camus Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri. <https://www.turkedebiyati.org/albert-camus-hayati-eserleri-edebi-kisiligi/> (Erişim: 9.12.2022)
5. Şişman, B. (2006). Küreselleş (tir) me karşısında bir olanak olarak başkaldırı ve Albert Camus. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 6, 48-58.